

LAGRÅDET

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2014-03-25

Närvarande: F.d. justitieråden Susanne Billum och Severin Blomstrand samt justitierådet Kristina Ståhl.

Villkor för fristående skolor m.m.

Enligt en lagrådsremiss den 13 mars 2014 (Utbildningsdepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800).

Förslaget har inför Lagrådet föredragits av ämnessakkunniga Emma Östling, biträdd av ämnesrådet Anna Barklund.

Förslaget föranleder följande yttrande av Lagrådet:

2 kap. 5 a §

Genom paragrafen införs bestämmelser om samråd mellan kommunen och en enskild huvudman som avser att starta en utbildning inom förskoleklass, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola, gym-

nasiesärskola eller fritidshem som anordnas vid en skolenhet med förskoleklass, grundskola eller grundsärskola. Samrådet ska dokumenteras. Under föredragningen har framgått att det är den enskilde som ska ansvara för att samråd kommer till stånd och att det dokumenteras. Kommunen ska inte vara skyldig att medverka i samrådet.

Det framstår som något egenartat att den enskilde ska ha ett ansvar för att samråd kommer till stånd men att kommunen inte ska ha någon skyldighet att medverka. Visserligen ska en underlåtenhet från kommunens sida inte hindra ärendets vidare behandling, men ordningen kan försätta den enskilde i en besvärlig situation. Och om samrådet anses vara viktigt, bör regleringen vara sådan att det verkligen kommer till stånd i de enskilda fallen.

Lagrådet ifrågasätter om den föreslagna ordningen bör genomföras. Det kan dessutom ifrågasättas om det är lämpligt att det är den enskilde som ska ansvara för att samrådet dokumenteras.

Om ordningen ska vara den som föreslås i remissen behöver lagtexten förtydligas så att det framgår vad som ska gälla.

Enligt paragrafens sista mening ska kommunen vara skyldig att i vissa fall ge närliggande kommuner tillfälle att medverka i samrådet trots att kommunen alltså inte ska vara skyldig att själv delta i samrådet. Under den fortsatta beredningen bör klargöras hur dessa till synes motstridiga regler förhåller sig till varandra.

26 kap. 2 §

I paragrafen finns bestämmelser om innebörden av den tillsyn som regleras i kapitlet. I ett nytt andra stycke föreskrivs att lärarresurserna vid en skolenhet ska analyseras, om det vid tillsynen av någon annan

skolform än förskolan konstateras återkommande brister som påtagligt påverkar förutsättningarna för elever att nå målen för utbildningen.

Bestämmelsen ger intrycket att det handlar om en allmän tillsyn av verksamheten inom en skolform. Av sammanhanget kan dock förstås att tillsyner ska avse en viss skolenhet; det är nämligen resurserna vid skolenheten som ska analyseras. Detta bör komma till uttryck även i bestämmelsens inledning.

26 kap. 13 §

I paragrafen föreskrivs att en tillsynsmyndighet får återkalla ett godkännande eller ett beslut om rätt till bidrag i vissa fall, som anges i två punkter. Som en följd av att det föreslås att bristande samråd vid etableringskontroll ska tillföras i uppräknningen har punkterna kastats om.

Denna omredigering har gjort lagtexten mindre tillfredsställande och den bör ses över i förtydligande syfte.

26 kap. 27 §

I paragrafen finns bestämmelser om vitesföreläggande. Enligt första stycket får ett föreläggande enligt 26 kap. förenas med vite. I remissen föreslås ett nytt andra stycke med en bestämmelse av innebörd att Statens skolinspektion ska vara skyldig att förena ett föreläggande som avses i 10 § med vite, om föreläggandet avser en eller flera brister som allvarligt försvårar förutsättningarna för eleverna att nå målen för utbildningen. Vitesföreläggande ska dock kunna underlåtas, om det av särskilda skäl är obehövt.

Enligt remissen (s. 44) måste frågan när den nya bestämmelsen ska tillämpas grundas på en helhetsbedömning i det enskilda fallet. I rättstillämpningen bör avgöras närmare vad som ligger i kriteriet att det ska handla om brister som allvarligt har försvårat elevernas förutsättningar att nå målen för utbildningen.

Lagrådet konstaterar att avgörandet av om förutsättningarna för skyldigheten att förelägga vite är uppfyllda i ett enskilt fall kommer att bygga på en bedömning med inslag av skönsmässighet. Så som regleringen är utformad lämnas avgörandet helt till Skolinspektionen. Oavsett om inspektionen sätter ut ett vite eller avstår från att göra det, kommer det ställningstagandet inte att kunna prövas i högre instans. Hänvisningen i remissen till närmare avgöranden i rättstillämpningen är därför inte realistisk. Att det införs en formell skyldighet kan inte antas få någon betydelse för Skolinspektionens tillämpning. Och om inspektionen bedömer att ett vitesföreläggande behövs, kan det ske med stöd av bestämmelsen i första stycket, som ger inspektionen en generell möjlighet att utfärda vitesförelägganden. Det är svårt att se att den föreslagna bestämmelsen tillför något utöver bestämmelsen i första stycket.

Lagrådet avstyrker den föreslagna bestämmelsen.